

rendezésben lehessen előadni. A szerző — hacsak nincs a rendezővel erre vonatkozóan külön megállapodása — színdarabja fölújításakor vagy új színrehozatala alkalmával tetszése szerint választhat másik rendezőt, *de ennek a rendezőnek teljesen új alkotást kell produkálnia és az eredeti rendezést még részleteiben sem használhatja föl engedély nélkül.*

Az eredeti rendezőpéldányok egy másolatát a Színházi Világszövetség őrzi meg. Ebben a példányban a következő elemeknek kell feltüntetve lenniök: a szereplők mozgása, a játék tempóváltozásai és dinamikája, a színészeknek adott rendezői utasítások, a kísérőzene, a zajok és az a mód, amellyel ezeket előállították, színpadtervek, a díszletek és jelmezek fényképei színes mellékletekkel, a világítás változásainak technikailag pontos leírása stb.

Baty tervezetének elfogadása óta több mint hat esztendő telt el. Magyarországon a rendezői alkotás ma is szabad préda. A színházi ügynökségek a fővárosi előadás díszletterveivel és mozgásleírásaival ellátott példányokat adnak el a vidéki színpadoknak. De a rendező még azoknak a vidéki előadásoknak jövedelméből sem részesül, ahol az adott lehetőséghez képest a legnagyobb pontossággal másolják a fővárosi rendezést. Pedig a rendezői alkotás tulajdonjogának védelme rákényszerítené a vidéki színpadokat az eredeti formák keresésére. A rendezői ötleteket és terveket, színpadművészeti kezdeményezéseket habozás nélkül sajátítják ki. Valaki kigondol egy újfajta színházformát, rendezési módszert, szabadtéri előadást, közönség-szervezetet, ötletét és kezdeményezését a legnagyobb lelki nyugalommal tulajdonítják el. A terv kigondolója és elindítója esetleg filléreket kapott, míg alkotásának jogtalan fölhasználói gyakran nagy összegeket keresnek. Ha figyelemmel kísérjük a magyar színpadokon színrekerült művek „új beállítását“, akkor léptenyomon rendezői plagizálásba ütközünk. A magyar rendezők jövedelme amúgy sem áll arányban a végzett munka nagyságával, különösen, ha összehasonlítjuk a színészsztárok fizetésével. Többszörösen igazságtalan eljárás tehát velük szemben, ha munkájuk szellemi és fizikai erőfeszítésük erkölcsi és anyagi eredményeit mások zsebelik be jogtalanul. A magyar színpadművészet egészségesebb fejlődésének biztosítására sürgősen megalkandó a rendezők érdekképviselője, amely többek között a rendezői tulajdonjog védelmét szolgáló intézkedéseket is a kari szolidaritás erejének biztosítaná.

H. F.

KORTÖRTÉNETI ADALÉKOK

1.

...Bevett szokás volt, hogy a színésznők kevesebb gázsit kaptak, mint a színészek s emellett nemcsak hogy a modern toaettek beszerzésének minden gondja az ő vállukat nyomta, ami pedig náluk egészen mást jelentett, mint a férfiaknál, — hanem ezenkívül még egy emberöltővel ez előtt is a nőknek maguknak kellett gondoskodniok a történeti darabok jelmezeiről, amelyeket a férfiak számára annak rendje és módja szerint a színház szerzett be! Becsületes ember számára nincs más magyarázat, amivel a nők fokozott pénzügyi teljesítőképességét a férfiakéval szemben

meg lehetne indokolni, — ismétlem, nincs más magyarázat, mint... a prostitúció, aminek révén a vállalkozó költségeinek egyrészét egy magától értetődőnek tartott mellékkereseti lehetőség útján takarította meg.

Julius Bab: Das Theater im Lichte der Soziologie. Leipzig, 1931., 102—103. II.

2.

...„Szerződött nő kötelezi magát a szerepei által igényelt öltözetekkel, — egyenruhákat kivéve, — férfi pedig jelenkori polgári és szalonöltözetekkel, nyakfodrokkal, keztyűvel, fehér-, fekete- és testszínűtrikóval, sárga és fekete csizmával, cipőkkel, tollakkal és arcfestékekkel ellátni“...

A létminimum „I. rendű társulatoknál havi 106-80 P., II. rendű társulatoknál havi 97-90 P., III. rendű társulatnál 89— P., működési engedélyesek létminimuma úgy az első, mint a II. és III. rendű társulatoknál havi 80 P.“

Kivonat az Országos Színész Egyesület 1934. évi közgyűlési és tanácsi határozat szerint kiadott szerződési nyomtatványából.

Közlő: *Ádám László.*

AMERIKAI NÉGER MISZTÉRIUM

TOMORI VIOLA

Köztudomású, hogy Amerikában igen kevés a színház s annál jobban virágzik a mozi. Egy közepes — 500.000 lakosú — városnak rendszerint nincs állandó színháza, amellett, hogy 50—60 mozi szolgál az igények kielégítésére. Igen nehéz volna e jelenség kimerítő magyarázatát adni s különösen e néhány sorban, de ez nem is célunk, pusztán az ismertető néger misztériumot létrehozó és az azt körülvevő atmoszféra némi érzékeltetése érdekében szólunk egynehány szót az átlagos amerikai színházi igényeiről s színházi élményeiről.

Igen súlyos feladat átlagos amerikairol beszélni s egy határozottan definiálható fogalomra gondolni. Különösen lehetetlen minden olyan állítás, amely valamilyen vonást megtagad az amerikaiaktól, hiszen annyi millió ember közt okvetlenül akad minden típusnak képviselője, legfeljebb kisebb arányszámmal. Azonban, ha egy modern gépekkel praktikus felszerelt, nagykeres, szigorúan szeparált, kissé ideiglenesen ható, nyaralószerű, kényelmes otthonig terjedő anyagi határok közt élő, reggeltől estig frissen és üdén munkája és szórakozása után siető, idegkimerültségtől nem, de érzelmi megrendülésektől, sőt még megnyilatkozásoktól is ment, kissé gyermekes s udvariasan mosolygó amerikaiira gondolunk, kétségkívül a lakosság igen nagy részét látjuk szemünk előtt.

Talán nem a nálunk is folyamatban lévő változás új irányába eső emberek ezek, de mindenesetre ma még számban ez az erősebb réteg s az éppen minket érdeklő, tömegre számító művészi termelés ezt befolyásolja. A sok többi közt tehát kétségkívül az ő estére kifáradt s üdítő, könnyű szórakozást kereső művészi igénytelenségük az a tényező, amely a hosszabb ideig tartó s komolyabb elmélyülést igénylő színházi előadással szemben, a rövid idő alatt változatosat nyújtó s tarka szórakoztató, főként zene-számokkal fűszerezett mozielőadásoknak kedvez.

Egy másik ilyen jelentős tényező az amerikai színész azon természetes igénye, hogy egy 130,000,000, százharmincmillió nyelv-